

לע"נ ולאורו של
מורנו הרב אלישע
וישליצקי זצ"ל

“הכל מן האישה”

ורדית אביחי

דינה, אסנת ואשת פוטיפר- "חכמות נשים, בנתה ביתה; ואולת, בידיה תהרסנו" (משלי יד, א)

דינה בת יעקב

1. **ב"ר יז:** מעשה בחסיד אחד שהיה נשוי לחסידה אחת ולא העמידו בנים. אמרו: אין אנו מעילים לקב"ה כלום. עמד וגרשה. הלך זה ונשא רשעה ועשתה אותו רשע. והלכה זאת ונשאת לרשע ועשתה אותו צדיק, הוי שהכול מן האישה.

2. **אברבנאל:** וסיפר הכתוב שיצאה דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב לא לספר בגנותה שהייתה יצאנית בת יצאנית כדברי רש"י כי הנה לאה צנועה היתה עד שלצניעותה לא הכירה יעקב כשבא אליה. ומה שיצאה ליעקב לאמור אלי תבוא וגו' אל פתח ביתה יצאה ולשם שמים נתכוונה אבל הכתוב הזה בא לספר שבחה של דינה שלא קרה לה זה להיותה יצאנית בטבעה כי היא היתה בת לאה המלומדת לשבת בית כי רחל היתה רועה את הצאן ולא לאה לא היתה יוצאת החוצה. גם מפאת אביה שהייתה בת יעקב יושב אהלים ואם היה אביה צנוע כל שכן בתו וזה מורה שלא יצאה לכוונה רעה חלילה אלא לראות בבנות הארץ לא אמר באנשי העיר וגם לא בבני העיר אלא בבנות העיר ר"ל לראות בבנות העיר במלבושיהן ותכשיטיהן יען לא היה בבית יעקב שום נערה בלתי והיא רצתה ללמוד מנערות העיר כדרך הבתולות.

3. **תרגו"ו בראשית ל, כא:** נתחלפו הוולדות במעיהם, עבר יוסף למעי רחל ודינה למעי לאה

4. **פדר"א לו:** כולם נולד זיווגן עמן חוץ מיוסף וחוץ מדינה.

5. **רמב"ן:** "מהר ומתן"..."וטעם הפיוס הזה כדי שיתנו אותה לאישה ברצון, כי הנערה לא היתה מתרצה אליו וצועקת ובוכה תמיד. וזה טעם וידבר על לב הנערה, ולכך אמר קח לי את הילדה הזאת לאשה, שכבר היא בביתו ובידו ולא יירא מאחיה כי הוא נשיא הארץ ואיך יגזלו ממנו להוציאה מביתו. והחשק הגדול לשכם כי היתה הנערה יפת תאר מאד, אבל לא סיפר הכתוב ביפיה כאשר עשה בשרה וברבקה וברחל, כי לא ירצה להזכיר יפיה בהיותו אליה למכשול עוון, ובשבח הצדיקות דבר הכתוב ולא בזו. וכן לא הזכיר מה נעשה בה אחרי כן. ועל דרך הפשט עמדה עם אחיה צרורה באלמנות חיות, כי היתה טמאה בעיניהם כדכתיב אשר טימא את דינה אחותם. ורבותינו נחלקו בה. והקרב דברי האומר נטלה שמעון וקברה בארץ כנען, והוא כמו שאמרנו, כי היתה עמו בביתו כאלמנה וירדה עמהם למצרים ושם מתה ונקברה בארץ. וקבורתה ידועה עד היום בקבלה והיא בעיר ארבל עם קבר נתאי הארכלי.

6. **פדר"א לח:** היתה בתו של יעקב יושבת אוהלים, ולא היתה יוצאת החוצה, מה עשה שכם בן חמור, הביא משחקות נערות חוצה לה מתופפות בתופים, יצאה דינה לראות בבנות המשחקות ושללה והרתה וילדת את אסנת, ואמרו בני ישראל להרגה, שעששיו יאמרו כל הארץ שיש בית זנות באוהלי יעקב. מה עשה יעקב? הביא ציץ וכתב עליו שם הקודש ותלה על צווארה ושלחה והלכה לה. והכל צפוי לפני הקב"ה וירד מיכאל המלאך והורידה למצרים לביתו של פוטיפרע, והייתה אשתו של פוטיפרע עקרה וגדלה אותה כבת.

7. **ב"ר פ"א:** ויקחו את דינה- אמר ר' הונא הנבעלת לערל קשה לפרוש. אמר ר' הונא אמרה: ואני אנה אוליך את חרפתי, עד שנשבע לה שמעון שהוא נוטלה הדא הוא דכתיב (בראשית מו י) ושאל בן הכנענית, בן דינה שנבעלה לכנעני. ורבנן אמרין נטלה שמעון וקברה בארץ כנען.

8. **בראשית רבתי:** כשהביאו את דינה מבית שכם, נשבע לה שמעון שישאנה לאשה, אחר שנתעברה משמעון, גרשה שמעון, מכיוון שנפטר כבר מן השבועה. כשירד יעקב למצרים, לקחה ונתנה לאיוב.

אשת פוטיפר

9. **מדרש ילמדנו:** "ותשא אשת אדוניו את עיניה אני יוסף" פעם אחת נתקבצו המצריות ובאו לראות יופיו של יוסף, מה עשתה אשת פוטיפר? נטלה אתרוגין ונתנה לכל אחת ואחת, ונתנה סכין לכל אחת ואחת, וקראה ליוסף והעמידתו לפנייהם, כיון שהיו מסתכלות ביופיו של יוסף, היו חותכות את ידיהן. אמרה להן: ומה אתן בשעה אחת כך, אני שבכל שעה ושעה- על אחת כמה וכמה. ובכל יום היתה משדלתו, ועמד ביצרו.

10. **ב"ב:** "הן אדני לא ידע איתי מה בבית וגו'" אמר לה יוסף: מתיירא אני מאדני. אמרה לו: אהרגנו. אמר לה: לא די שאימנה בחבורת נואפים, אלא שאימנה בחבורה של רצחנים, אתמהא.

לע"כ ולאורו של
מורנו הרב אלישע
וישליצקי זצ"ל

11. בראשית רבה פ"ז, ה: "הן אדני" - אמר לה מתיירא אני מן הקב"ה. אמרה לו: ואיננו. אמר לה: "גדול ה' ומהולל מאד". אמר רבי אבין: הכניסותהו מחדר לחדר עד שהעמידתו לפני מיטתה, והייתה עבודה זרה חקוקה למעלה ממנה, ונטלה סדין וכיסתה פניה של ע"ז. אמר לה: מעבודה זרה את מתביישת, מי שכתוב עליו: "כי עיני ה' משוטטות בכל הארץ" - על אחת כמה וכמה.

12. תנחומא וישב: "ויהי כדברה אל יוסף" וגו' כשהייתה באה להשיח עמו, היה מרכין פניו למטה שלא להביט בה. מה עשתה? אמר רב הונא בר אידי: עשתה לו שיפוד של ברזל מתחת זקנו, שאם ירכין פניו יהיה השיפוד מכה...אף על פי כן לא שמע אליה.

13. יומא לה, ב: רשע אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה? אם אמר נאה הייתי וטרוד ביצרי, אומרים לו כלום נאה היית מיוסף? "ויהי כדברה אל יוסף יום יום" אמרו עליו על יוסף הצדיק: בכל יום ויום היתה אשת פוטיפר משדלתו בדברים. בגדים שלבשה בשחרית- לא לבשה בערבית. אמרה לו: הישמע לי! אמר לה: לאו. אמרה לו: הריני חובשתך בבית האסורין. אמר לה: ה' מתיר אסורים, הריני כופפת קומתך- ה' זוקף כפופים, הריני מסמא את עיניך- ה' פוקח עוורים. נתנה לו אלף ככרי זהב לשמוע אליה, ולא רצה.

14. מדרש ילמדנו: "יום יום" אמר רבי יהודה ב"ר שלום: שנים עשר חודש היתה מתגרה בו, ואין יום יום אלא שנים עשר חודש.

15. סוטה לו עב: ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו. רב ושמואל חד אמר לעשות מלאכתו ממש וחד אמר לעשות צרכיו נכנס. "ואין איש מאנשי הבית שם בבית" אפשר בית גדול כביתו של אותו רשע לא היה בו איש? תנא דבי ר' ישמעאל אותו היום יום חגם היה והלכו כולן לבית עבודת כוכבים שלהם והיא אמרה להן חולה היא. אמרה אין לי יום שניזקק לי יוסף כיום הזה. ותתפשהו בבגדו לאמור וגו' באותה שעה באתה **דיקנו של אביו** ונראתה לו בחלון. אמר לו: יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם רצונך שימחה שמך מביניהם?...

16. ב"ר צח, ח: איקונין של אמו ראה וצינן דמו

17. תנחומא ט: כיון שראתה שלא שמע לה, התחילה קובלת עליו לרבו, שנאמר: בא אלי העבד העברי אשר הבאת. מיד ויקח אדני יוסף אותו ויתנהו חבוש בבית האסורים שנים עשרה שנה. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה, כיון ששמע רבו כך, רצה להרגו...אמרה לו אשתו, אל תפסיד ממונך, הנח אותו בבית הסוהר עד שתמכרהו ותקח את ממונך. וכל זה לא עשתה אלא שמא יתרצה בה. ובכל יום ויום הולכת אצלו ואומרת לו התרצה לי, והוא אומר כבר נשבעתי.

18. אברבנל: ואין ספק שאדוניו של יוסף למה שראה שה' אתו לא האמין לדברי אשתו שאם היה מאמין היה ראוי שיהרגהו אבל על כל פנים הנה התפעל מזה ושמך בבית הסוהר שאם לא היה עושה זה היה לבוז בהיות אשתו אומרת כן....ויהי כשמוע אדוניו את דברי אשתו כי לא התפעל מהמעשה לפי שלא האמינו ולא גם כן מהבגד שנמצא בידה כי אין ספק ששאל את יוסף ושהוא סיפר לו האמת אלא שהתורה קצרה בזה להיותו מבואר מכוח המסופר. לכן לא אמר ויחר אפו על יוסף אלא ויחר אפו בלבד כי חרה אפו במה שדברה אשתו ומה לעשות לה....

19. רמב"ן: או יאמר כי בשמוע אדוניו את דברי אשתו שאמרה לו עשה כדברים האלה שהגדתי מיד לאנשי הבית חרה אפו... והנה מאהבת אדוניו את יוסף לא הרגו, או שהיה נס מאת השם או שנסתפק בדבריה מדעתו צדקת יוסף, וכן אמרו בב"ר אמר לו: ידע אנא דלית הוא מינך אלא שלא לערב פסולת בבני. אסנת אשת יוסף

20. מדרש אגדה: "בת פוטיפרע" והלא בת דינה היתה, ושמענו כשבא יעקב אבינו משכם, כתב על טס של זהב כל מה שאירע להם עם חמור בן שכם. וכשילדה דינה את אסנת, נתן הטס על צווארה והשליכה בחומת מצרים. אותו היום יצא פוטיפר לטייל עם נעריו והגיעו עד לחומה. שמע קול בכיית יילוד, אמר אל נעריו: הביאו לי את הילד הזה, וראה את הטס ואת המאורעות. אמר פוטיפר לעבדיו: זאת הבת בת גדולים היא, הוליוכה לביתי והביאו לה מינקת. ובעבור שגידלה נקראת בתו.

אסנת אשת יוסף

21. רבינו בחיי בשם המדרש: היתה בת דינה משכם בן חמור, ולפי שגרשה יעקב מביתו והושיבה בתוך סנה אחד, לכך נקראת אסנת. מה עשה יעקב? קשר לה כתב בצווארה וכתוב בו: כל המידבק בך מידבק בזרעו של יעקב. ויוסף שנשאה ראה הכתב ההוא והצניעו, והוא שאמר לאביו: "בני הם אשר נתן לי אלוהים בזה" - הראה לו הכתב הזה.

לע"נ ולאורו של
מורנו הרב אלישע
וישליצקי זצ"ל

22. **מעם לועז מקץ:** וכשהומלך יוסף היו מסובבים אותו בכל העיר... אז ניצבו כל המצריות כדי לראות ביפיו, וכל אחת היתה זורקת לו מתנה כפי יכולתה. ואסנת זו מאחר שלא היה בידה מה לתת לו זרקה לו הטס הזה שהחזיקה כקמיע, ונטלו יוסף וקרא בו וראה שהיא מזרע יעקב לכן נשא אותה לאשה. ויש אומרים שבהיותה בבית פוטיפר היתה שואלת את פי כל חכמי מצרים שיבארו לה מה כתוב בטס הזה ואיש לא ידע לקרוא בו. ולא שאלה את יוסף ואף על פי שהיה בבית הזה הרבה זמן לא שאלה אותו, כי אמרה: אם כל החכמים לא הבינו, כיצד יבין עבד זה? אבל עכשיו שנתפרסמה חכמתו של יוסף עד שקרו לו צפנת פענח, בקשה מפוטיפרע להראותו ליוסף שמא הוא יודע לקרות בו, וכך הראה לו בפני פרעה והסביר לו פירושו, ובאותו היום נתן לו אותה לאשה, וכך התנהג מן השמיים. וכך התנהג מן השמיים, כי הכל נפרע מידה כנגד מידה, וכבר בארנו בפרשת וישלח שיעקב החביא את דינה בתוך תבה כדי שלא יראה אותה עשו. ומצד אחד נענש יעקב על כך שיתכן שדינה היתה מחזירה את עשו בתשובה, ולכן נתפסה דינה על ידי שכם, מכל מקום מאחר שכוונת יעקב היתה לשם שמיים, זרע זה של דינה לא יצא לתרבות רעה, ומן השמיים התנהג כך שיוסף לקחה לאשה. ומפני שהתייצב בפני אמו רחל שלא יראנה עשו, דבר שלא עשו שאר השבטים לאמותיהם, זכה יוסף ולקח את אסנת לאשה שהיתה בת דינה שיעקב השתדל לשמרה מעיני עשו.
23. **ילקוט שמעוני וישב:** כשרצה פוטיפר להרוג את יוסף בעקבות תלונת אשתו, באה אסנת בסתר אל פוטיפר ונשבעה לו, וסיפרה האמת. אמר לה הקב"ה: חיך, הואיל ואת לימדת זכות על יוסף, שבטים שאני מעמיד ממנו - על ידך הן באים.
24. **אוצר מדרשים:** מי הגיד לו שאביו חולה? אסנת אשתו, שמשעה שירד אביו יעקב למצרים, היתה משמשת אותו, וכיון שראתה אותו חולה מיד שלחה ואמרה ליוסף.
25. **מדרש הגדול:** אסנת אמרה לו: כך שמעתי, שכל המקבל ברכה מפי צדיק כאילו קבלה מפי השכינה, קח בניך כדי שיברכם.
26. **פסיקתא רבתי פרשה ג:**...שהביא את אסנת... לפני אביו, ואמר לו: אבא, בבקשה ממך, אפילו בשביל הצדקת הזו! אמר לו: "קחם אלי ואברכם", הביאם אצלו והתחיל מגפן ומנשקן ושמח בהם.
27. **מדרש הגדול:** "ויהי אחר הדברים האלה ויאמר ליוסף: הנה אביך חולה ויקח את שני בניו עמו"- מי אמר לו? אסנת אמרה לו: כך שמעתי, שכל המקבל ברכה מפי צדיק, כאילו קבלה מפי שכינה. קח בניך כדי שיברכם.